

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Geographica 15(2020)

ISSN 2084-5456

DOI 10.24917/20845456.15.6

Monika Machowska

Uniwersytet Jagielloński, Kraków, Polska

Gentryfikacja Downtown Los Angeles – szansa na rewitalizację historycznego centrum miasta, a zagrożenie dla lokalnej społeczności

Streszczenie

Niniejszy artykuł ma na celu przybliżenie procesu gentryfikacji zachodzącego w Downtown Los Angeles. Centrum miasta stało się w ostatnich dwóch dekadach polem starcia interesów kilku grup społecznych oraz tematem ożywionej debaty publicznej. Najstarsze kwartały Los Angeles od początku zamieszkiwała wieloetniczna i wielokulturowa populacja, a na przełomie XIX i XX wieku w okolicach stacji kolejowej dołączyła do niej liczna grupa bezdomnych. Intensyfikacja działań prywatnych firm deweloperskich przy jednoczesnym braku konsekwentnego planowania ze strony administracji pogłębia już istniejące w aglomeracji deficyty dostępnych cenowo mieszkań dla najuboższych jej mieszkańców. Jak wskazują dane, azjatyckie dzielnice etniczne (Little Tokyo i Chinatown) skutecznie opierają się temu procesowi, który szczególnie destrukcyjny charakter przyjął w okolicach Skid Row oraz kwartałach zajmowanych przez Latino Angelenos i Afroamerykanów. Magistrat współpracuje z inwestorami głównie w obszarze inwestycji ratujących zabytkowe budynki historycznego centrum, na których renowację nie posiada funduszy. Wykazuje mniejsze zaangażowanie w kwestii zabezpieczenia warunków bytowych osób nisko sytuowanych w dzielnicach tanich hoteli i budynków pofabrycznych. W efekcie mamy do czynienia z odpływem pierwotnej populacji i zastępowaniem jej przez zamożnych inwestorów oraz najemców. Zostaje też utracony dotychczasowy charakter całych kwartałów. Artykuł ma charakter opisowy, opiera się na danych pochodzących ze źródeł stanowych i federacji, monografii i artykułów naukowych oraz artykułów lokalnej prasy.

Gentrification of the Downtown Los Angeles – the chance to revitalize the historic city center and the threat to the existence of local community

Abstract

The main purpose of this article is an introduction to the gentrification process taking place in Downtown Los Angeles. In the last two decades, the city center has become a competing field of interests of several social groups and a public debate topic. Los Angeles from its very beginnings was inhabited by a multi-ethnic and multicultural population, and at the turn of the 19th and 20th centuries a large group of homeless people joined them in the neighborhood of the railway station. The intensification of activities of private development companies with the simultaneous lack of consistent planning by the city administration deepens the

deficit of affordable housing for the poorest inhabitants. Asian ethnic districts (Little Tokyo and Chinatown) successfully resist this process, which took a particularly destructive character around Skid Row and the quarters occupied by Latino Angelenos and African Americans. The municipality cooperates with investors mainly in the area of the historic buildings in the Downtown LA, on which renovation does not have sufficient funds. However, it is less involved in securing affordable housing in the quarters of cheap accommodation and factory buildings slated for demolition. As a result, an outflow of the original population can be observed and its replacement by wealthy investors and tenants. The local character of entire quarters is also lost. This work is a descriptive study, based on data from state and federation sources, monographs, scientific articles, and local press coverage.

Słowa kluczowe: Downtown Los Angeles; etniczność; gentryfikacja; społeczności lokalne; tanie mieszkania; ubóstwo

Key words: affordable housing; Downtown Los Angeles; ethnicity; gentrification; local communities; poverty

Otrzymano: 03.03.2020

Received: 03.03.2020

Zaakceptowano: 05.05.2020

Accepted: 05.05.2020

Sugerowana cytacja / Suggested citation:

Machowska, M. (2020). Gentryfikacja Downtown Los Angeles – szansa na rewitalizację historycznego centrum miasta, a zagrożenie dla lokalnej społeczności. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica*, 15, 92–102, doi: 10.24917/20845456.15.6

Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie polskiemu czytelnikowi studium przypadku gentryfikacji zachodzącej w jednej z największych amerykańskich metropolii – Los Angeles. Przybliży aktualną manifestację ścierania się potrzeb różnych grup mieszkańców, której areną stało się przede wszystkim historyczne centrum miasta. Los Angeles od najwcześniejszych początków towarzyszyły konflikty wizji i interesów: w XVIII wieku hiszpański król Karol III zlecił założenie El Pueblo de la Reina de Los Angeles w celu osłabienia rosnącej w siłę lokalnej misji franciszkańskiej. Na przełomie XIX i XX wieku na rozwój miasta niebagatelnie wpłynęły tysiące imigrantów z Azji, a mimo to doświadczali oni dyskryminacji, której najdrastyczniejszym przykładem było wywiezienie do obozów internowania w 1942 roku niemal całej populacji Little Tokyo. Widoczne niemal na każdym kroku meksykańskie dziedzictwo Kalifornii konfrontuje się z dominującą obecnie tradycją anglo-amerykańską. Wielomilionowa aglomeracja stanowi zatem dla badaczy wartościowe pole analizy tego, w jaki sposób koegzystowały i nadal funkcjonują w USA miejskie społeczności głęboko podzielone pod względem kulturowym, etnicznym oraz ekonomicznym. Trwająca od dwóch dekad intensywna gentryfikacja, którą „The Guardian” określił jako „najbardziej imponujące ożywienie centrum amerykańskiego miasta w XXI wieku” (Marshall, 05.03.2015) wywołuje gwałtowne napięcia pomiędzy mieszkańcami, administracją i inwestorami. Wyrażony przez brytyjski dziennik entuzjazm pomija negatywną stronę radykalnych przemian widzianą z perspektywy przeciętnego Amerykanina – zagrożenia lokalnych tradycji, unikalnej kultury, a przede wszystkim

ekonomicznego przetrwania tysięcy najuboższych Kalifornijczyków, gdyż zastępowanie tanich lokali o niskim standardzie drogi apartamentowcami, wypycha zamieszkującą ten obszar pierwotną populację do odległych rejonów miasta.

W poniższych akapitach poświęconych debacie związanej z gentryfikacją Los Angeles będą pojawiać się odwołania do danych z raportów i statystyk udostępnianych przez administrację, monografii, artykułów naukowych, a także publikacji lokalnej prasy, ponieważ media coraz aktywniej zabierają głos w publicznej dyskusji na temat przyszłości Downtown.

Zróżnicowanie populacji najstarszych kwartałów Los Angeles

City of Los Angeles jest dzisiaj kulturalnym i finansowym centrum południowej części Kalifornii, jednego z najzamożniejszych stanów USA. Miasto wchodzi w skład drugiej pod względem wielkości aglomeracji kraju Los Angeles – Long Beach – Santa Ana o wspólnej populacji około 18,7 miliona mieszkańców (Annual Estimates of the Resident Population). Regularnie zajmuje wysokie miejsca w rankingach najbogatszych (Davies, 10.04.2010) i najbardziej wpływowych metropolii świata (The Global Cities Index). Nazywane Miastem Aniołów czy Fabryką Snów jest kojarzone głównie z przemysłem rozrywkowym, Aleją Sław na Hollywood Boulevard i parkiem rozrywki Universal Studios. 44% amerykańskich milionerów w wieku 23–37 lat zamieszkuje Kalifornię (Elkins, 17.10.2019), a jednocześnie ma ona największą w kraju populację bezdomnych przebywających pod gołym niebem. Średni dochód roczny na gospodarstwo domowe zamykał się w latach 2011–2015 w kwocie 50 205 \$, czyli poniżej ogólnokrajowych 53 889 \$, zaś osoby żyjące w ubóstwie, jak podaje na swoich stronach internetowych US Census Bureau, stanowią 22,1% populacji Los Angeles i jest to wartość znacznie wyższa, niż średnia dla federacji – 13,5%. Liczną ich grupą stanowi trzon mieszkańców ścisłego centrum miasta – Downtown Los Angeles (DTLA).

By przybliżyć wagę wielokulturowego i wieloetnicznego dziedzictwa miasta należy kilka zdań poświęcić najważniejszym faktom historycznym. Osadę założono w 1781 roku na rozkaz hiszpańskiego gubernatora Kalifornii Felipe de Neve, lecz na okolicznych terenach już od dekady intensywną działalność ewangelizacyjną pośród ludności rodzimej prowadziła misja katolicka. Mieszkały tu także pojedyncze rodziny kolonizatorów prowadzące gospodarstwa rolne. Dopiero ogłoszenie niepodległości przez Meksyk w 1821 roku przyczyniło się znacząco do rozwoju El Pueblo – w ciągu dwudziestu lat zwiększyło populację trzykrotnie i zmieniło charakter na bardziej miejski. Pierwszy zachowany spis z 1841 roku podaje, że populacja Los Angeles wynosiła 141 osoby (Historical Timeline of Los Angeles). Kilka lat później rozpoczęła się „Gorączka złota” (1848–1855), która przyspieszając rozwój kolei pozytywnie wpłynęła na liczebność lokalnej społeczności, a w 1850 roku Kalifornia została przyłączona do unii jako jej 30 stan. W ostatnich latach XIX wieku odkryto złoża ropy naftowej, w tym też czasie Golden State stał się znaczącym producentem żywności, przyciągając sezonową siłę roboczą do licznych farm. W nowym stuleciu rozwój przemysłu filmowego i motoryzacyjnego sprawił, iż do Los Angeles przybywała coraz większa ilość niewykwalifikowanych pracowników z całego kraju (History of County Communities), a okolice głównej stacji kolejowej Union Station

i Bunker Hill zdominowały tanie hotele. Obok Olvera Street, najstarszej ulicy miasta zamieszkiwanej przez potomków hiszpańskich osadników – „pobladores” wyrosły dzielnice imigrantów chińskich i japońskich, kilka kwartałów zajęli także bezdomni. Dzisiejsza populacja centrum miasta wynosi około 80 000 osób (za oficjalną stroną www.downtownla.com), a jej struktura ulega ciągłym przeobrażeniom na skutek procesów gentryfikacyjnych, nasilających się od przełomu XX i XXI wieku.

Dla wielu rodowitych Angelenos, to El Pueblo de Los Angeles ucieleśnia początek wspólnej tożsamości i pamięć o wieloetnicznej grupie przybyszów, która zbudowała miasto (Tobar, 19.03.2010). W pierwszych latach poza meksykańskimi kolonistami pomagali ją wznosić czarni osadnicy, lokalne plemię Tongva uczestniczyło w pracach konstrukcyjnych kościoła w latach 20. XIX wieku, a w drugiej połowie stulecia dołączyli pracownicy z Azji początkowo wynajmowani do budowy torów i dróg, potem zatrudniani w rolnictwie. Dzisiaj to oryginalne „Latino barrio” w centrum nowoczesnej metropolii stało się głównie sceneryą dla filmowych produkcji, targiem pamiątek, a historyk William David Estrada badający przeszłość miasta, w wywiadzie dla Los Angeles Times określił obecną politykę administracji ratusza wobec tej unikatowej dzielnicy jako „odwracanie się do niej plecami” (Tobar, 19.03.2010), podając za przykład zamknięte dla publiczności wnętrza jednego z najstarszych jej budynków – Pico House. Magistrat przyczynił się jednak do stworzenia muzeum poświęconego meksykańskiej przeszłości – Plaza de Cultura y Artes, które otwarto kilka kwartałów dalej, w Downtown, w 2011 roku.

Kolejną wyraźnie oddzieloną dzielnicą etniczną, która ma wkład w historię Los Angeles było Chinatown. Obecność chińskich imigrantów jest datowana od lat 50. XIX wieku, zaś w latach 70. społeczność licząca około 200 osób zamieszkiwała Calle de Los Negros, zaledwie przecznicę od El Pueblo Plaza. Spis z 2010 roku wykazał, iż zajmujące obecnie niecałą milę kwadratową „Małe Chiny” są domem dla około 15 900 osób, z czego 9 800 legitymuje się pochodzeniem azjatyckim (Mai, Chen, 2013). Dziedzictwu kulturowemu i historii Amerykanów chińskiego pochodzenia jest poświęcone Chinese American Museum otwarte w 2003 roku.

Little Tokyo odwołuje się do 1886 roku jako swoich początków, przy czym prawdziwy jego rozwój nastąpił po przybyciu w 1903 roku 2 000 robotników sprowadzonych do budowy Pacific Electric Railway. Na obecny kształt miasteczka japońskiego najmocniej wpłynęły lata 70. i 80. XX wieku i utworzenie Little Tokyo Historic District z buddyjską świątynią i Japanese American National Museum. W okolicy znajdują się biurowce, budynki mieszkalne i liczne restauracje, a populacja osób zamieszkujących tę okolicę wynosi około 3 380, z czego 39,6% jest pochodzenia azjatyckiego (Little Tokyo Community Assessment). To co charakteryzuje sąsiedztwa chińskie i japońskie, to fakt, że posiadają wyraźny, etniczny charakter, a społeczności są mocno skonsolidowane i zmobilizowane wobec pojawiających się wyzwania, dzięki czemu skutecznie radzą sobie z zagrożeniem wynikającym z wykupywania przez firmy deweloperskie terenów w obrębie centrum miasta. Liczne wielopokoleniowe rodziny stały się ostoją lokalnych tradycji, a organizacje społeczne i kulturalne, w powiązaniu z biznesem aktywnie wpływają na politykę administracji wobec tych kwartałów.

Jeszcze jedną dzielnicą, która wyraźnie wpłynęła na historię i przemiany Downtown jest Skid Row, obejmujące dzisiaj 50 przecznic. Stanowi dom dla największej w USA stałej populacji osób pozbawionych dachu nad głową, przebywającej

pod gołym niebem i już pod koniec lat 30. XX wieku jego liczebność dochodziła do 10 000 (Huston, 26.03.1939). Historia Skid Row obejmuje niemal 140 lat, podczas których zmieniał się pod względem zajmowanego obszaru, populacji, płci, wieku oraz powodów bezdomności. Ze względu na bliskie sąsiedztwo kolei stanowił częsty przystanek dla bezrobotnych sezonowych pracowników w okresie pomiędzy nowymi zleceniami (History of Downtown Los Angeles' Skid Row). Pośród chronicznie bezdomnych, aż do końca lat 60. XX wieku dominowali mężczyźni w średnim wieku, uzależnieni od alkoholu, pewną część populacji stanowili także weterani wojskowi i wojenni. W latach 60. XX wieku podjęto prace w ramach projektu rewitalizacji miasta, wyburzając tanie hotele w rejonie Bunker Hill i w efekcie Skid Row przesunął swoje granice bliżej Little Tokyo. Jednak należy podkreślić, że w rzeczywistości lokalna populacja składa się przede wszystkim ze znacznie większej, zróżnicowanej etnicznie grupy „working poor” i ich rodzin, zajmujących najtańsze czynszówki w mieście, a także dziesiątki hoteli „flopouses”, w których miesięczna opłata za lokal wynosi zaledwie kilkaset dolarów. O ich prawa upomina się lokalna organizacja Las Familias del Pueblo. Społeczność ta, tworząca unikalny charakter Downtown Los Angeles, na przełomie XX i XXI wieku została skonfrontowana z gwałtownymi przemianami, którym ulega miasto. Składa się w dużej części z Latynosów i Afroamerykanów i nie jest tak skonsolidowana jak kwartały azjatyckie, stąd opuszczone magazyny i popadające w ruinę budynki z łatwością wykupują firmy inwestycyjne zamieniając je w luksusowe, strzeżone apartamentowce dla zamożnych klientów. W tej właśnie okolicy procesy gentryfikacji mają najszybszy i najbardziej destrukcyjny wpływ na życie Angelenos.

Gentryfikacja Downtown Los Angeles

Pojęcie gentryfikacji, czyli procesu, któremu towarzyszą zmiany zarówno tkanki architektonicznej miasta, jak i jego struktury społecznej stało się istotnym obiektem badań studiów miejskich w XX wieku. Po raz pierwszy użyła je w połowie lat 60. Ruth Glass, odnosząc do zjawiska przejmowania kolejnych kwartałów Islington w Londynie przez przedstawicieli klasy średniej i wyższej, przy jednoczesnej zmianie ich charakteru, w tym wyparcia lokalnych, gorzej sytuowanych mieszkańców (Glass, 1964). Wyróżniła 4 cztery cechy gentryfikacji: kompleksową poprawę stanu substancji mieszkaniowej na danym terenie, zmianę stosunków najmu – własności, wzrost cen gruntów i budynków, i wymianę klasową, która polega na wysiedleniu uboższej ludności (Jadach-Sepioło, 2007).

Maciej Głównyński analizując polską i obcojęzyczną literaturę przedmiotu słusznie zauważył, iż obecnie należy odejść od powyższego, klasycznego już sposobu definiowania gentryfikacji, a nawet od jej rozumienia z końca XX wieku (Głównyński, 2017). W swoim artykule zaproponował podział na kolejne fale i fazy przejściowe. Casus Downtown Los Angeles można, używając zaproponowanej przez Głównyńskiego klasyfikacji zaliczyć do trzeciej fali, w której porecesyjna gentryfikacja jest mocno połączona z przepływami kapitału do niedoinwestowanych obszarów sąsiedzkich w centrach miast.

Amerykański dziennikarz D. W. Gibson na pierwszych stronach *The Edge Becomes The Center*, opisując modernizację ośrodków miejskich w USA podkreślił, iż

z upływem czasu termin gentryfikacja stracił na precyzji. Ma być w jego opinii „zbyt często używany, zbyt szeroki by adekwatnie oddać różnorodność często rozbieżnych doświadczeń, kontekstów i znaczeń.” (Gibson, 2015). Podobnie jak Główczyński za niepodważalną cechę gentryfikacji uznał jednak fakt, iż charakteryzuje ją dominacja czynników finansowych i aspektów inwestycyjnych ponad potrzebami społecznymi oraz skierowanie kapitału do najbardziej atrakcyjnej dla deweloperów dzielnicy. Autor opisuje niejednoznaczność towarzyszącą jej procesom, przeprowadzając wywiady z doświadczającymi gwałtownych przemian miejskich Amerykanami. W przekazie respondentów dominują negatywne odsłony zjawiska, lecz w debacie czytelników *The Atlantic* komentujących publikację Gibsona pojawiają się także głosy przeciwne, wskazujące na pozytywne efekty gentryfikacji (Bodenner, 27.06.2015). Często wiąże się ona ze wzrostem wyboru usług, oferty handlowej, rozwojem komunikacji, które wpływają na ogólną poprawę poziomu życia wszystkich mieszkańców. Potwierdzają to min. badania Lance’a Freemana (Freeman, 2006), który analizuje procesy gentryfikacji Nowego Jorku od lat 90. XX wieku.

Przemiany zachodzące w Downtown Los Angeles w sposób szczególny charakteryzuje wspomniana powyżej niejednoznaczność. Przykładem rewitalizacji przetrzeźnienia miejskiej, która ocalała wiele zniszczonych budynków z początku XX wieku jest dzielnica Arts District. To bliskie sąsiedztwo Skid Row i Little Tokyo zostało w latach 70. i 80. zasiedlone przez liczną grupę artystów, otwierających w zaniedbanych magazynach pracownie i galerie sztuki. Z czasem, dzięki unikalnej atmosferze okolica zyskała na znaczeniu i od 2010 roku zainteresowała inwestorów. Zaledwie w 2018 roku w urzędzie miasta zgłoszono 25 projektów deweloperskich do zatwierdzenia (Pimentel, 21.06.2018). W ciągu dekady powstało wiele apartamentowców przeznaczonych dla zamożniejszych klientów, a rosnące ceny wynajmu zaczęły wypierać dotychczasowych rezydentów. Zainspirowało to lokalną społeczność do utworzenia fundacji Affordable Housing for Artists, której celem jest pomoc w zatrzymaniu w dzielnicy osób, które najbardziej decydują o jej atrakcyjnym charakterze. W tym celu jest prowadzona kampania na rzecz uchwalenia prawa narzucającego na nowe inwestycje obowiązek przeznaczania części budowanych mieszkań na potrzeby artystów.

Pojawienie się inwestorów, przy trwających od dekad zaniedbaniach ze strony ratusza, byłoby ratunkiem dla tzw. Historic Core, czyli kilku przecznic stanowiących do II WW reprezentacyjną dzielnicę miasta, w której zachowało się największe na świecie skupisko zabytkowych kinoteatrów. W tym miejscu jeszcze do połowy XX wieku biło finansowe serce miasta, lecz na skutek wyprowadzania się zamożniejszych mieszkańców do dzielnic willowych nastąpił powolny upadek okolicy. Stopniowo przejmowali ją Latino Angelenos i dzisiaj większość budynków nie tylko wymaga znacznych nakładów na renowację, ale też stanowi świadectwo, że populację kwartału w przeważającej części stanowią osoby nisko sytuowane. Gentryfikacja tego rejonu we współpracy z miastem jest szansą na przywrócenie do publicznego użytku wielu historycznych zabytków, dzisiaj zamkniętych i popadających w ruinę. W tym celu już w 1999 roku miasto wprowadziło Adaptive Re – Use Ordinance ułatwiające działalność inwestorom, dzięki czemu powstał min. Old Bank District (Adaptive Reuse Program, 2006) i wyremontowano kilka ikonicznych dla Los Angeles budynków w tym Eastern Columbia, Broadway Trade Center, czy Higgins Building. Jednak postulowana przez decydentów konieczność powrotu do idei „Urban renewal”,

w ramach której jak już wspomniano przebudowano w Los Angeles Bunker Hill, pomija istotny fakt, że ruch ten w latach 50. i 60. XX wieku znacząco przyczynił się do zmniejszenia puli dostępnych na rynku mieszkań na terenie całej federacji. Analizy z 1961 roku obejmujące 41 miast kraju wykazały, że 60% lokatorów kwater o najniższym standardzie, przeznaczonych do wyburzenia nie zamieszkała po eksmisji w lokalach o wyższym standardzie, lecz trafiła do innych dzielnic biedy (Bellush, Hausknecht, 1967).

Administracja miasta jest mniej zainteresowana kontrolowaniem kierunku przemian zachodzących w dzielnicach z dużą ilością budynków przemysłowych lub najtańszych hoteli. Przed rokiem 2010 tego typu sąsiedztwa w Downtown w większości zajmowali bezdomni lub zamieszkiwała je społeczność, której średni tygodniowy dochód wynosił około 223 \$, w tym beneficjenci programów socjalnych, żyjący z rent, emerytur, czy zapomóg. Dla tej kategorii lokatorów nie są budowane nowe lokale, dlatego miasto powinno podjąć działania na rzecz kontroli postępującej gentryfikacji, lub zapewnić alternatywne miejsca zamieszkania. Niedobór tanich mieszkań, wzmocniony recesją lat 90. znacząco wpłynął na przełomie XX i XXI wieku na zmianę lokalnej struktury bezdomnych, do tej pory zdominowanej przez osoby uzależnione od alkoholu, narkotyków, bądź chore psychicznie. Na ulicach pojawiły się coraz liczniejsze grupy kobiet i rodzin z dziećmi, które utraciły samowystarczalność, popadając w skrajne ubóstwo. Ten trend pogłębia się na terenie całej aglomeracji, co jest ściśle związane ze zmianą form zatrudnienia, wysokością płacy minimalnej, ale także rosnącymi kosztami życia i brakiem przystępnych cenowo kwater (Hashemi, 14.03.2014). Warto w tym miejscu wspomnieć, iż od wielu lat Los Angeles zajmuje czołowe miejsca na liście najdroższych do życia miast na świecie. W 2016 roku Business Insider (Avakian, 08.04.2016) umieścił je na 7 z 20 miejsc w USA, a jak podaje US Bureau of the Census, średnia miesięczna wysokość czynszu w latach 2011–2015 wynosiła 1 209 \$. Zarówno administracja stanowa jak i miejska przeznaczają coraz większe sumy na rzecz tych, którzy nie są w stanie samodzielnie utrzymać się w aglomeracji (Bartolone, 21.11.2015), kierując do nich programy socjalne i udostępniając niewielką liczbę dotowanych mieszkań.

W okresie 3 lat, 2013–2016, zarejestrowano 55% (Munoz, 13.07.2016) wzrost ilości bezdomnych rodzin w całym Los Angeles County i obecnie to 1/3 wszystkich żyjących na ulicach osób (Schleuss, Iniguez Elebee, 28.10.2016). Przeprowadzone w 2017 roku przez Downtown Womens Center badania wskazały, że pozbawionych dachu nad głową było około 14 500 kobiet (Kim, 09.03.2017), mimo, iż 2/3 z nich deklarowało posiadanie wykształcenia, czyli co najmniej ukończoną szkołę średnią lub certyfikat GED. Poważnym problemem jest fakt, iż występuje wyraźna zależność rasowa, jeśli chodzi o osoby w kryzysie bezdomności. Jak wskazują badania Downtown Women's Action Coalition, największą ich część stanowiły Afroamerykanki 58%, wobec zaledwie 9% udziału Afroamerykanów w całej populacji regionu. Autorzy audytu utworzonego w 2015 roku City Council Homelessness and Poverty Committee odnotowali także wysoki udział Latino Angelenos, którzy stanowią drugą pod względem liczebności najuboższą grupę w całej aglomeracji (McGahan, 26.10.2016).

Przejmowanie przez deweloperów kwartałów Downtown, wypowiedanie najmu i wyburzanie starych „flophotels”, czy też „flohouses”, stało się powszechną praktyką, ograniczającą i tak niewielkie zasoby tanich mieszkań. Becky Dennison,

dyrektor organizacji obywatelskiej LA CAN już w 2004 roku podawała, iż tylko w ciągu 4 lat ofiarą gwałtownej gentryfikacji w Downtown padło 1 000 lokali zajmowanych przez najuboższych (Mandell, 19.06.2004). Poza fizycznym zniszczeniem tkanki starego miasta, naruszeniem dziedzictwa kulturowego, dochodzi do rozbicia lokalnych społeczności poprzez wypieranie rezydentów rosnącym kosztem czynszów i usług. Programy typu „low income housing” nie są dostępne dla wszystkich potrzebujących i np. wymagają opłat czynszowych wynoszących 30% dochodu rodziny (Housing Authority of the City of Los Angeles). Sam proces aplikacji do nich jest skomplikowany, a przyznane mieszkanie trudno zajmować przez dłuższy okres czasu.

Krokiem w kierunku rozwiązania wspomnianego kryzysu miało być prawodawstwo skłaniające deweloperów do budowania tańszych lokali. Obejmowało ono system ulg i bonusów oraz mechanizm tzw. „rent control” stabilizujący ceny wynajmu oraz ograniczający ich podwyżki. Następnie administracja wprowadziła przepisy zmuszające do sprzedaży lub wynajęcia poniżej aktualnej ceny rynkowej 15% lokali z każdego budynku powyżej 20 mieszkań. Przedsiębiorca może uniknąć obecności uboższej grupy najemców poprzez zasilenie miejskiego funduszu wpłatą na rzecz programów mieszkań socjalnych. Na ogół wybiera tę właśnie opcję zakładając, że inwestycja może stać się mniej atrakcyjna dla zamożnych klientów, jeśli zostaną zmuszeni do koegzystencji z okolicznymi „working poor”. Najnowszy raport Downtown Center Business Improvement District, lokalnego stowarzyszenia właścicieli nieruchomości podaje, że w ostatnim kwartale 2019 na 5 744 nowe, budowane przez nich mieszkania, 455 ma zostać przeznaczonych pod wynajem jako wspomniane „affordable housing” (Downtown LA Market Report).

Wpływy, które pozyskuje miasto nie są jednak w stanie pokryć rosnącego zapotrzebowania. Jak podają oficjalne dane, w Kalifornii na 100 rodzin o najniższych dochodach przypada zaledwie 21 kwater z kategorii „affordable housing” (Jaeger, 05.04.2016). Braki niedrogich lokali na terenie całego stanu oszacowano na liczbę ponad miliona, przy jednoczesnym obniżeniu o 79% federalnych grantów przeznaczanych na tworzenie nowych i utrzymywanie już istniejących. A zatem z ekonomicznego punktu widzenia administracji Los Angeles bardziej opłacałoby się objęcie Downtown ochroną, w którym tysiące najbiedniejszych mogą sąsiadować z zamożniejszymi najemcami luksusowych apartamentowców, niż coroczne zwiększanie budżetu na wsparcie dla rosnącej populacji ofiar gentryfikacji. Dodatkowym argumentem przemawiającym za podjęciem takich działań jest fakt, że często są to osoby z rodzin od pokoleń zamieszkujących centrum miasta, choćby przytaczana kilkukrotnie grupa Latino Angelenos.

Niewątpliwie teza, iż warto chronić obszar miejski o relatywnie dużej koncentracji ubóstwa może wywołać uzasadnione uwagi krytyczne. W odpowiedzi warto przytoczyć przykład sięgający do historii Miasta Aniołów. W 1926 roku pochodząca z Północnej Kalifornii Christine Sterling odwiedziła upadającą Olvera Street, najstarszą zachowaną część El Pueblo. Niegdyś reprezentacyjna ulica latynoskich osadników popadła w ruinę i stała się na początku XX wieku przybytkiem prostytucji i siedzibą lokalnych gangów. Magistrat wydał racjonalną decyzję o wyburzeniu większości zabytkowych budynków, które znajdowały się w jej okolicy i tylko dzięki uporowi Sterling, zaangażowaniu dziennikarzy w kampanię ocalenia kwartału, odrestaurowano ponad 20 oryginalnych budynków, a w 1930 roku otworzono meksykański

targ, współcześnie znany jako El Pueblo Historic Park. Od dziesięcioleci stanowi on obiekt dumy i jest jedną z największych turystycznych atrakcji miasta dając zatrudnienie setkom jego mieszkańców.

Zakończenie

Jak wspomniano w pierwszych akapitach, centrum Los Angeles zamieszkuje kilka etnicznych grup, jednak gentryfikacja uderza najmocniej w kwartały zdominowane przez Latynosów i Afroamerykanów, zaś najsłabiej w okolice o zmobilizowanej populacji azjatyckiej. Downtown traci oryginalny, utrwalony przez pokolenia charakter i zamienia się w nowoczesną dzielnicę luksusowych apartamentowców, jakich wiele w amerykańskich metropoliach. Ratusz wykazał zainteresowanie współpracą z inwestorami w przypadku bardziej prestiżowych sąsiedztw – ulic Arts District z galeriami sztuki, czy okolicy Historic Core, doprowadzając do kompromisów i zmian lokalnych regulacji prawnych na rzecz większej swobody deweloperów. Zawodzi jednak najuboższych pozwalając na wypieranie ich przez przedstawicieli klasy średniej, za którymi podążają wyższe podatki, rozkwit usług i handlu. Administracja nie dysponuje zasobami, by kompensować zmniejszającą się na rynku nieruchomości pulę dostępnych cenowo mieszkań, co zaostrza istniejący w aglomeracji kryzys „affordable housing”.

Trudno ocenić jaka przyszłość czeka pierwotną społeczność Downtown. Mimo publicznych debat, zwiększania budżetu miasta na pomoc socjalną, pierwsze dwudziestolecie XXI wieku obnażyło nieadekwatność propozycji przygotowywanych przez decydentów. Inwestowanie publicznych pieniędzy w powstanie muzeów poświęconych Amerykanom meksykańskiego, japońskiego, czy chińskiego pochodzenia jest niewątpliwie istotnym wkładem w zachowanie różnorodnego etnicznego dziedzictwa kulturowego miasta dla kolejnych pokoleń. Niestety nie zatrzyma exodusu uboższych Angelenos, którzy przegrywają w konfrontacji z radykalnym wzrostem cen mieszkań i wynajmu.

Przywołany powyżej przypadek Los Angeles stanowi przykład procesów zachodzących w wielu amerykańskich miastach. Zainteresowanie mediów, w tym zagranicznych – np. cytowany w pierwszym akapicie „The Guardian” – może wskazywać na jego szczególną wagę w debacie publicznej poświęconej gentryfikacji w Stanach Zjednoczonych. Bardziej pogłębione analizy odsłaniają niejednoznaczność przemian, liczne wyzwania, którym muszą sprostać grupy społeczne zajmujące tę samą przestrzeń i jednocześnie wyrażające odmienne oczekiwania. Niniejszy artykuł ma na celu rzucenie światła na problemy unikalnej, pierwotnej populacji centrum Los Angeles skonfrontowanej z nieuchronną modernizacją przestrzeni miejskiej.

Literatura/ References

- Bellush, J., Hausknecht, M. (1967). *Urban renewal: People, politics, and planning*. NY: Garden City.
- Freeman, L. (2006). *There Goes the Hood*. Temple University Press.

- Gibson, D.W. (2015). *The Edge Becomes the Center: An Oral History of Gentrification in the 21st Century*. Overlook Press.
- Glass, R. (1964). *London: aspects of change*. London: MacGibbon & Kee.
- Głównyński, M. (2017). Gentryfikacja miast – przegląd literatury polskiej i zagranicznej. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 39.
- Jadach-Sepiolo, A. Gentryfikacja miast. *Problemy Rozwoju Miast 3–4*.
- Mai, R., Chen, B. (2013). *The State of Chinatown Los Angeles*, UCLA.

Statystyki, raporty

- Annual Estimates of the Resident Population, <https://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?src=bkmm>
- Downtown LA Market Report*, Downtown Center BID, 2019 Q3
<https://www.census.gov/>
<http://www.downtownwomenscenter.org/needsassessment>
- Little Tokyo Community Assessment*, Sol Price Center for Social Innovation
- The Global Cities Index, <https://www.schroders.com/en/us/insights/interactive-schroders-global-cities-index/>

Artykuły prasowe

- Avakian, T. (08.04.2016). *The 20 most expensive US cities for renters*. Business Insider <http://www.businessinsider.com/the-most-expensive-places-for-rent-in-us-2016-4?IR=T/#no-20-austin-texas-the-median-rent-for-a-one-bedroom-here-is-1150-a-month-1>
- Bartolone, P. (21.11.2015). *California's working poor grow poorer*. Los Angeles Daily News. <http://www.dailynews.com/social-affairs/20151121/californias-working-poor-grow-poorer>
- Bodenner, C. (27.06.2015). *Why Is Gentrification Such a Bad Word? Your Thoughts*. The Atlantic. <https://www.theatlantic.com/business/archive/2015/06/gentrification-bad-word/396908/>
- Davies, C. (10.04.2010). *Revealed: Cities that rule the world – and those on the rise*. CNN. <http://edition.cnn.com/2010/BUSINESS/04/10/cities.dominat.world/index.html?thisSped=30000>
- Elkins, K. (17.10.2019). *There are 618 000 millennial millionaires in the US*. CNBC. <https://www.cnn.com/2019/10/17/heres-where-the-millennial-millionaires-live-around-the-us.html>
- McGahan, J. (26.10.2016). *Number of Homeless Women on L.A.'s Skid Row on the rise, Study Finds*. LA Weekly. <http://www.laweekly.com/news/number-of-homeless-women-on-las-skid-row-on-the-rise-study-finds-7538846>
- Hashemi, N. (14.03.2014). *Minimum Wage and Homelessness in America*. <http://www.neon-tommy.com/news/2014/03/minimum-wage-and-homelessness-are-they-related>
- Historical Timeline of Los Angeles, <https://www.discoverlosangeles.com/things-to-do/historical-timeline-of-los-angeles>
- History of County Communities, <https://www.lacounty.gov/government/about-la-county/history>
- Huston, I. (26.03.1939). *Skid Row Serenade*. *Los Angeles Times*. <https://www.newspapers.com/>
- Jaeger, K. (05.04.2016). *The U.S. Has an Affordable Housing Problem*. <https://www.attn.com/stories/7095/new-report-reveals-affordable-housing-crisis-united-states>

- Kim, E. (09.03.2017). *Skid Row's Midnight Mission Now Has Overnight Shelter for Homeless Women*. Los Angeles Downtown News. http://www.ladowntownnews.com/news/skid-row-s-midnight-mission-now-has-overnight-shelter-for/article_6d7f8cd0-0527-11e7-9793-77fd35a7dbe1.html
- Mandell, J. (19.06.2004). *Generation Next: Becky Dennison*, Los Angeles Downtown News. http://www.ladowntownnews.com/news/generation-next-becky-dennison/article_8df03284-73c0-50ae-8d47-c0002ff9cc87.html
- Marshall, C. (05.03.2015). *The gentrification of Skid Row – a story that will decide the future of Los Angeles*. The Guardian.
- Munoz, A. (13.07.2016). *Number of homeless women and children spike in LA*. ABC7. <http://abc7.com/society/number-of-homeless-women-and-children-spike-in-la/1426090/>
- Pimentel, J. (21.06.2018). *Amid Gentrification*. <https://www.bisnow.com/los-angeles/news/affordable-housing/affordable-housing-is-key-for-the-arts-district-in-la-to-truly-thrive-89830>
- Schleuss, J., Iniguez Elebee, L. (28.10.2016). *Who are L.A. County's homeless?*. Los Angeles Times. <http://www.latimes.com/projects/la-me-homeless-los-angeles-2016/>
- Tobar, H. (19.03.2010). *The still – beating heart of L.A. history*. Los Angeles Times. <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2010-mar-19-la-me-tobar19-2010mar19-story.html>

Notka biograficzna o autorze: Monika Machowska, doktorantka Wydziałowych Kulturoznawczych Studiów Doktoranckich WSMiP UJ. Absolwentka Amerykanistyki, Rosjoznawstwa oraz Migracji Międzynarodowych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Główne zainteresowania badawcze obejmują tematykę American Studies, problemy socjalne i fenomen bezdomności w USA, a także migracje, z naciskiem na historię i współczesność Armenoamerykanów

Biographical note of author: Monika Machowska, B.A. in Cultural Studies, specialty Russian and East European Studies, M.A. in American Studies, specialty North America, M.A. in International Migrations at Jagiellonian University in Cracow, Poland. PhD student at Jagiellonian University focusing on American Studies, ethnicity and migrations. Currently working on social and cultural aspects of American homelessness phenomenon and Armenian Americans minority group.

ORCID: 0000-0001-8347-9093

e-mail: monika.machowska@gmail.com